

CESTA DO TURECKA

ZA ÚPLNÝM ZATMĚNÍM SLUNCE

VYKONANÁ SPOLU S PŘÁTELI ZE SDRUŽENÍ

ALDEBARAN

ZAČÁTKEM JARA ROKU 2006

OD PÁTKU 24. BŘEZNA DO NEDĚLE 9. DUBNA

Pátek, 24. 3. 2006

Odjezd z Prahy – Brno – Bratislava – Komárno – Štúrovo – Maďarsko – noční Budapest. Ve snaze ušetřit dálniční poplatek jsme zhlédli a několikrát projeli jižní oblast města, po cca dvou hodinách nás vyvezli na výpadovku místní policisté. Kecskemet, Szeged – nad ránem přejezd do Srbska přes Horgoš.

Sobota, 25. 3. 2006

Novi Sad; Beograd; topoly podél cesty vystupující do světla auta – zjevování krajiny vystupující z noci. Černo. V Horgoši přejezd přes mokré molitanové rohože – desinfekce za 200 dinárů. Beograd, Jagodina – Niš odbočka na Sofii. Bulharské hranice, razítka, poplatky za desinfekci. Jízda slunnou krajinou, cesta bezčasím. Okruh kolem Sofie. Dálnice plná děr. Slalom mezi otvory v cestě. Odpoledne se zavřenýma očima. Vjezd do Plovdivu. Několik nádraží. Pěší bulvár plný krásných lidí hovořících jazykem, kterému nerozumím. Mramor, travertin. Nacházíme hostel a jdu k němu zajet autem. Zdánlivě snadná úloha. Je to jen přes tři ulice. V autě je Martin, který ho hlídal tu hodinu, než jsme se zorientovali a našli s Alanem a Mikem hostel. Vyrážím do systému jednosměrných ulic. V následující hodině obkroužím třikrát celé město a po naprosto náhodném setkání se stejně bloudící Oktávií a Opelem vyhazují své emoce uprostřed křižovatky do nočního Plovdivu. K hostelu, který je odtud tři ulice, jedeme v koloně za místním taxikářem. Ubytování a večeře v pizzerii v téže ulici v nedůvěře k místním orientačním cedulím, a s poznáním únavy, kterou si vezeme už z Prahy.

Neděle, 26. 3. 2006

Snídaně v hostelu a velmi rychlé (v porovnání s předchozím večerem) opuštění probouzejícího se mrazivě slunného města. Skřehot ptáků v korunách platanů a lidé, kteří v ulicích uklízejí předchozí večer. Bulharští policisté mi v jedné vsi rusky vysvětlují, že se zde nejedí 89 km/h v obci, ale jen 50. Hranice s Tureckem. Nejprve mezi mramorem obloženými budkami opustíme Bulharsko – s ujištěním, že Vavřinec, kterého mám v pase, s námi opravdu nejede. Pak během hodiny několikrát projedeme frontou aut a předložíme pasy. Alan a Michal si zajdou pro vízum a já se stávám mašin kaptanem. Opět zaplatíme za průjezd špinavou louží a nakonec, po prohlídce Petrova auta celníkem hledajícím pašované teleskopy, mne jen zavolají, abych si vyzvedl pas a papír k autu – už se ani neobtěžují mi ho přinést. Turecko – hned za plotem mešita a pak dálnice bez odpočívadel až do Istanbulu.

Zelené jarní stráně podél dálnice jsou plné svátečně oděných tmavých lidí, je neděle. Vjíždíme do obrovitého města, které je najednou všude kolem. Všude plno aut, která nás rychle míjejí, my mineme odbočku do centra a za pomoci nejprve dálniční policie a několika dalších opět znovu nalezených správných cest nacházíme náš hostel. Ubytování v růžových chodbách s oranžovými dveřmi. Náš pokoj má dvoreček. Na dvorečku je zima. V pokoji taky. Kuchař z podzemní hospody, který nás odchytl ještě než jsme se stihli ubytovat, nás zve k sobě na večeři. Lákavá nabídka po dni plném zážitků. Kuchař je celý v černém a neustále se nám anglicky pitvoří. Hospoda vypadá jako okachlíkovaná nepoužívaná stanice metra, která poslední dobou sloužila jako prádelna. Vixlajvantové stoly trochu neladí s dřevěnými rustikálními odečkovanými

židličkami a koženkové svařované taburetky jsou také z jiného designstudia. Korejec, který seděl u dlouhého stolu, je odsazen do kouta a my usedáme. Po komplikované objednávce včetně prohlídky kuchyně dostáváme předkrmové talíře plné studených salátů, zeleniny a pálivých směsí. Placatý chléb a plechové pivo, víno červené v lahvi a kysané mléko a pak konečně jídlo. Mnohá masa různé zvěře, barev a chuti. Čerstvá rajčata, grilovaná rajčata, salát zelený, zelí, strouhanou mrkev a masové drti ohněm spojené do novotvarů a ze šavlí, na kterých se utvářely, postahované. Černý piskoř neustále kolem poskakuje, ručkama tleská a ústa špulí. Neustále nás ujišťuje, jak chce být ujišťován, že jsme spokojeni. Jsme. Kebab na mnoho způsobů. Sytí odcházíme na schůzku s nočními mešitami. Je asi devět večer. Živé ulice nás vstřebají a my se stáváme turisty v cizím městě. Tuhle roli umíme dobře. Velká modrá mešita volá svými věžemi na jednu menší, u které zrovna turisticky hloupneme. Neměl bych hovořit se světem jen za sebe. Velcí bílí ptáci, snad rackové, létají nad zářícím městem na pozadí černého nebe. Pečené kaštiny před modrou mešitou. Špičaté minarety, na nichž je nadzvednuto nad naše hlavy, mají teď v noci zřetelný důvod stát vedle boulovitých dutých skořepin, mnohem menších zvenku než zevnitř. Kdyby Bramante dokončil svoji stavbu, a kdyby jeho plány Michelangelo nepředělal, mohl Svatý Petr vypadat přesně takhle. Fontány, vůně medového tabáku, noční kočky a cesta k moři. Kamenné molo, modrozelená voda a ohně – hořící velké hromady větví a prken, kol nich černí Turci. Medúzy na hladině a na obzoru svítící lodě a hvězdy. Cestou zpět žlutě svítící kopule mešit a štíhlé minarety jako stonky pampelišek. Svoji únavu jsme ještě s Míkem a Petrem zašli ukázat hotelovému baru a lahvovému pivu, ale únava si vystačila sama.

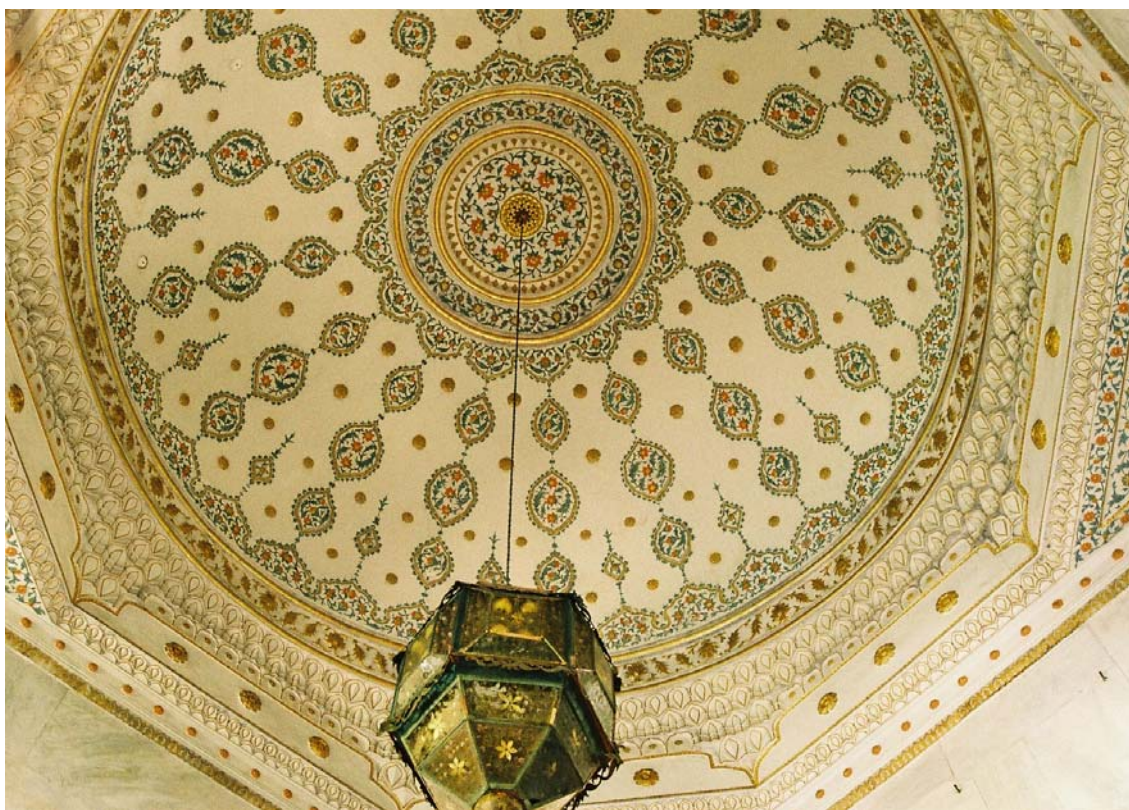

Pondělí, 27. 3. 2006

Modrá mešita zevnitř. Bosky. Obrovitý a krásný prostor jako velká bublina s odlesky slunce. Kovaný předěl na lankách zavěšených z nebe mezi lidmi v mešitě a nebem nad nimi. Žluté žárovky na kovaném roštu, oddělující prostor lidí od všeho nad nimi. Lidé mezi koberci a zářivým mezistropem. Obrovitý dům, který tímto přesným pojmenováním lidského místa přiblížil svoji velikost člověčímu měřítku. Je nutno se zde zout. To je z celého domu ten nejsrozumitelnější návod.

Minarety prodloužené o stíny čnicí do oblohy nesou denní nebe. Den má své nebe výš než noc, slunce si tak denní oblohu nadzdvihne, aby si na ní udělalo místo. Noční obloha může být nízko – hvězdy asi tolik místa nepotřebují.

Kolem prodavačů všeho turisticky možného chůze k sultánskému paláci Topkapi Sarayi. Chůze platanovým parkem pod křičícími volavkami k vyhlídce na Bospor. Lodě v mlžném oparu – přes průliv je vidět Asie. Pod námi v palmách kolejiště, kolem psi a vojáci u brány. Návrat kolem archeologického muzea k Topkapi pokladnám. Letištní prohlídka. Dveřník se podivuje nad mým nožem ze San Malo – k čemu bych ho v sultánském paláci potřeboval. Oba mé nože zůstávají na vrátnici označené lístky s číslem nalepeným na vstupence.

Umělá krajina mezi domy z komínů, maleb a ornamentů. Sultánova kuchyň přebudovaná na porcelánové muzeum a celá zakomínovaná ve střeších. Druhé nádvoří zalité sluncem a rozkvetlými stromy. Japonci s rouškami na obličejících. Mnoho a ještě více sálů postupně se sultánovými oděvy, trůny a zbrojí. Vzácné bohatství na odiv nabízející konvice, meče a předměty změněné ve šperky. Příliš mnoho not. Restaurace na vyhlídce, která má fasádu na řecký způsob a je úplně prázdná. Všichni jsou venku a užívají si slunce a odpočívají po náročném poznání sultánových životů. Znovu v loubeném ochozu na prohlídce Mohamedových tělesných nepotřebných otisků. Stopy, chlupy a vykladač v rožku zpívající ve skleněné budce. Portréty sultánů od 15. století až dodnes. Veronesova škola. Umělce portrétů dodal benátský dóže. Všichni hledí stejně sveřepě do nikam zatížení svojí minulostí. Nevěřím, že takoví byli ve svých žitých současnostech. Sluneční hodiny na sloupku před galerií.

Ve vrátnici mi mlčky vrací mé nože. Cesta zpět a oběd u stánkaře na ulici – Kebab do ruky přisekávaný jako pouliční divadlo pro kolemjdoucí. Návrat do hostelu. Chybí jedno auto – Octavii odtáhli a já začínám v náhle vzniklé časové mezeře zapisovat cestu. Po dvou hodinách je auto nalezeno, vyplaceno a opět můžeme pokračovat v cestě. Naivní představa o rychlém opuštění dvanáctimilionového města. Další dvouhodinová cesta vrcholící přejezdem mostu přes Bospor a zaplacením dálničního poplatku za Asii. Dvě hodiny jízdy, kdy mnohdy chůze je rychlejší, jízdy, u které je nesmyslem zjišťovat průměrnou rychlost. Nedělitelná řeka aut splynuvších v jeden plechový troubící živočich.

A S I E .

Slunce tu svítí stejně jako v Evropě. Cesty, kterými jedeme, jsou rovné a plné nákladních aut. Opět dálnice. Izmit, Adapazari a sjezd na Bozüyük, který nedokážeme vyslovit a přejmenováváme na Buzuluk.

Vyjíždíme z dálnice na jih někam do hor mezi vesnice a kamiony. Tankuji – vedle zastavuje vojenské auto a čtyři zeleně maskovaní samopalníci odvádějí někam za barák staršího muže. Samopalník zůstanuvší u auta si nás prohlíží. Platím 100 YTL – podezřele kulatá cena – a setkání s druhými dvěma auty. Večeře v Karacam uprostřed vsi na kapotě felicie. Je kolem sedmé večer a padá únava a tma. Kolem projíždějící kamiony nás zvou do hor. Vjíždíme do tmy mezi kopce a na neviditelnou cestu. Směr Kütahya. Všude kolem černo. Před námi mnohasetkilometrová neznámá země. Sleduji červená světla aut přede mnou a vyhýbám se bílým jedoucím proti mně. V kopcích, kde se cesta zmnoží do tří pruhů se sice dá předjíždět, ale občas se v protisměru objeví kamion a je dobré mít kam uhnout.

Po dvou stovkách kilometrů zastavujeme v Buzuluku. Velmi rychle nalézáme na hlavní průjezdové silnici hotel Divan – a po krátkém rozvržení následujícího dne jdeme psát (já) a spát (všichni ostatní).

Úterý, 28. 3. 2006

Snídaně v Divan hotelu. Černé olivy, vejce, kozí sýr, višňová marmeláda, čaj a turkochleba podobný francouzské bagetě. Vyměňuji své vejce za mnoho oliv. Cesta na jih po silnicích měnících se v dálnici a aut je čím dál méně. Máme krajinu jen pro sebe. Hory se kolem začínají bělat sněhem a krajina pustne. Autobusová zastávka mnoho metrů od silnice jako socha na hromadě hlíny a betonu, ovčák ženoucí tunelem pod cestou stádo, sám jeda na oslu. Zastávka na oběd v Dinaru. Městečko jako z filmu U-Turn. Krajina s kopci vystupujícími z mlhy. Kopec klobouk nebo velký krtinec z mlhy vyrostlý. V dobách bez záznamové techniky mohlo být snadné zkreslení příběhů cestovatelů chápané na základě zkušeností posluchačů. Stačí slovům dávat významy ze známého světa vyrostlého z naší minulosti. Vypravující cestovatel přinášející ve svých rozzářených očích jiné světy je poslouchán ušima našeho dvorečku a příběh jeho se mění v náš – porozumění?

Oběd v Dinaru – opět kebab v chlebové placce s paprikou pálivě zelenou a cibulka a rýže a hranolky, čaj a čerstvá rajčata. Koupě vína a snídaně následujícího dne.

Posíláme poštu - pohledy – v Istanbulu jsme poštovní úřad nenalezli a schránka byla daleko.

Opět cesta. Cesta krajinou mezi zasněženými horami po prázdných dálnicích. Silnice je teď mnohem lepší než v noci. Kamiony v horách někde zmizely a jedeme sami. Kouzelná údolí s borovicemi kolem, potoky pod cestou a skály na vrcholcích. Průjezd dvěma tunely a u vodopádu vyklopený kamion tureckého piva. Zastavujeme u vodopádu za tunelem u Milyasu, od uklízecí čtyř dostáváme nerozbitá piva a zachraňujeme želvu. Cesta se promítla do neplynouceho nesouměřitelného bezčasí. Kilometry neubývají a čas plyne. Konečně kolem páté hodiny odpolední nalézáme pozorovací místo. Na druhý pokus stavíme, za proutěnými domky místních a pískovnou, své stany na kopečku snad 15 či 20 m nad okolními políčky plnými žab. Večer rychle padá, sestavujeme přístroje a hledíme na nebe posunutě oproti nám o 13° na jih. Jsme na centrální linii, nebe je jasné, otevíráme olivy a sýr a víno zakoupené v Dinaru. Antares, Lev nad hlavou, Corvus a Crater a Eridian. Oheň a ochutnávka vína z Dinaru. Jakubova francouzská fráze o koňských chcankách našla svoji životní situaci. Noc se rozpouští ve tmě.

Středa, 29. 3. 2006

Ráno je teplo. Kompletace přístrojů a zapnutí meteostanice. Čekání na zázrak. Podle SMS od Davida z Prahy bude přecházet fronta. Nebe zatím o této SMS nic neví.

Chystám promítačku, Joškovo MTO s Nikonem a monar. Slunce stoupá a kraj se otepluje, rosa mizí a cítím počátek úpalu. 1. kontakt v monaru je opět uvědoměním rychlosti pohybu nebeských těles. Zdánlivě se pořád nic neděje. Vnitřní napětí stoupá a je evidentní, že zatmění uvidíme. Fronta to už nestihne. Při 2. kontaktu je vzrušení obrovsky cítit ve vzduchu. Vnímám svět přes hledáček fotoaparátu. Nebe ztmavlo, je zima. Mám bundu, obal od spacáku, co jsem měl na hlavě, jsem odložil už dřív. Obzor je temně oranžový na všech stranách. Obloha je šedočerná jako sopečné sklo. Venuše, Aldebaran a prsten bílého závoje kolem černého kruhu na nebi. Stíhám během tří minut udělat kolem 30 obrázků. Prohlédnu si zatmění až na fotkách. Přece jen jsem se však stihl na nebe podívat. Zázrak probíhá a jsme ho účastni. Uvědomuji si přítomnost, která je opět nesdělitelnou zkušeností – vyprávění cestovatele doplněné zářícíma očima se opět v budoucnu přetaví ve zkušenostech posluchačů, kteří to neviděli.

Fáze mezi třetím a čtvrtým kontaktem již mnoho obdivovatelů nenalézá. Vzrušení postupně odchází, balíme. Po téměř dvou hodinách necháváme turecký kopec mezi žabími políčky za námi a jedeme na východ. Míjíme Side a ztrácíme Jakuba. Několik zmatených SMS – stačí jen zaměnit časovou souřadnici a vše má jiný význam. Nevíme, zda je před námi nebo vzadu. Moře. Písek, mnohobarevné oblázky a vlnící se voda. Slunce sloupotatí odrazem ve vlnách, na obzoru rybářská loď, palmy a vlnošplouchy. Moře! Mnozí se koupou, sbíráme kamínky, přijíždí Jakub. Z pevniny teče do moře čirý potok a odhaluje kameny v písku. Slunce klesá k obzoru.

Pokračujeme pobřežní dálnicí k Alanyi. Skály vystupující z moře, skály schované v mracích, skály, kterými projíždíme. Na dohled od Alanye odbočujeme k lákavému vývěsnímu štítu Green Otel. Prozatím jsme minuli jen samé velké panelákové hotely a jeden vjezd do bungalovníku, jehož cena se nám zdála nepřiměřená. Green Otel je mnoho malých domečků ve svahu propojených schodišti, je tu svítivě modrý bazén a prázdný bar. Jediným obyvatelem se zdá být černooká recepční, s níž domlouváme ceny za přespaní se snídaní. Večeři jdeme hledat do večerního města na obzoru. Úplně prázdná restaurace s průhledem do kuchyně. Sestavují nám jeden dlouhý stůl. Objednáváme podle mnohojazyčného jídelníčku. Vybírám tureckou specialitu kuřecí sauté. Na bílých ubrusech vázičky s květinami. Velké talíře obrácené dnem vzhůru nám obracejí a přinášejí předkrm. Talířky s kyselým bílým tvarohem a mátou, červenozelenou zeleninovou pálivou směs paprik a koření a strouhaný sýr. Tři obří chlebové placky, každou musí stůl připravující chlapík podepírat oběma rukama, aby se nezlomila. Je velká na šířku stolu a měla by vystačit čtyřem lidem. Lahvové pivo si přeléváme do přinesených číší. Průhledem do kuchyně jsou vidět hbití kuchaři. Občas jim vzplane pánev vysokým plamenem a vůbec nelze rozeznat, co vlastně dělají. Zbylí, černě odění hospodští Turci neustále někam telefonují, odbíhají před hospodu a zase přibíhají. Jídlo připlulo ve velkých kameninových lodích, ještě bublá varem a je pokryto zataveným sýrem. K lodím je rýže a hranolky na talířku a kuřecí sauté chutná znamenitě. Myslím, že nikdo není nespokojen. Nákup piva na večer a odjezd do Green

Otela. Večer u bazénu. Plážová lehátka, turecká hudba z prázdného baru, zelené palmy a sem tam hvězda. Obloha se zatáhla a na obzoru svítí světla pobřeží. Martin v plaveckých brýlích nedovolí započít poradu o průběhu následujícího dne. Všichni, kteří se rozhodli, že bazén není studený, se postupně vytrácejí do svých domečků ve schodišťovém svahu.

Čtvrtek, 30. 3. 2006

Cesta z Alanye přes Manavgat do Side. Pohár amfiteátru se zbytky antického města. Moře, vysoký rákos, knihovna a Agora, kde se krucifixovalo. Slunce a mramor. Hipodrom v Perge – nebe splývá v antickou šed'. Bloudění Antalyí a snaha nalézt cestu na jih. Beldibi – pokus s místním lingvistou (Lonely Planet: Turci jsou lingvisté) nekončí kempováním u moře. Dvojí průjezd hotelovou zónou. Kemp nenalezen. Končíme v plesnivém nedostavěném objektu s personálem věšícím hotelovou ceduli. Vše bylo dosud zavřeno, protože hotelová sezóna začíná až za týden. Nevěda zamykám Martina na pokoji a odcházíme na pláž. Míjíme úplně prázdný kemp – sezóna ještě nezačala a kemp by asi byl gratis. Kamenitá pláž, ocelové konstrukce mol vybíhající nad hladinou do tmy bez prken. Z obou stran – konců – pevniny je rozpoznatelný obzor na horizontu. Svítící vzdálená města a majáky. Moře obzor nemá. Předě mnou se ze tmy vynořují vlny a nad hlavou svítí šedooranžová plocha mraků. Vše vychází z obrovitého neviděného černého tvora tmy, který jen tušen vše viditelné spojuje. Hlasy vody a vln a ticha. Kolem fontány se pstruhy zpět do penzionu. Večer končí pod střechem, kde chybí stěny, jsou tu ale dvě křesla, sluneční kolektory a výhled na město.

Pátek, 31. 3. 2006

Z Beldibi kolem skály čouhající z moře přes Antalyi do Termessos. Pak Karain Magara, Korkuteli, Karamanli do Yesilova. Termessos je skalní antické město. Amfiteatr, lázně, chrámy a kamenná pole krabicových hrobek. Město mrtvých ve vysokých kopcích nad 1000 m. Zelené homole skal pokryté křovinami a pichlavými stromky obrostlými lišejníky. Vrcholy kopce tvořícího kulisu scény divadla mizí v oblačné mlze. Chůze na vrchol hrobovým městem, mizí křoviny a přibývá kamení. Žluté a bílé skály na vrcholu. Okolní hory s vrcholy pokrytými sněhem.

Město lidí, kteří zmizeli i ze svých hrobů.

Karain Magara je hřbet zkamenělého draka vystupující nad zelenou rovinu. Kamenné šedoskelné šupiny zvrásněné do kanelur dávnými moři a dešti. Opuncie a olivovníky. Přes prehistorické muzeum se zuby a kostmi a nástroji dávno vymřelých tvorů do kopce k jeskyni. Černožlutá dutina do útroh draka, hliněné schody a žlutobílé netopýří stropy. Mezi turisty se pohybuje s notýskem, GPS, kompasem a tužičkou obrýlený archeologický pošuk s vyceněnými zuby a kalhotami zařízlými vysoko do pasu. Je evidentně vzrušen prázdnou jeskyní.

Obědovečeře v Korkuteli. Kebab z kuřete. Jarní deštík a cesta horami – 1520 m průsmyk do Yesilova. Jezero Salda Gölu v kilometrové výšce s měsícem tureckým – marně hledáme nocí místo na stanování. Nakonec se nám daří najít hotel u Yesilova s tureckým cikánem, kterému nejprve Petr a pak Jakub digitalizují naše pasy do ureckého počítače. Z Petra je Nový Lesík a druhý zapisující se stává Jakobovou Holí. Bereme tři pokoje – dva dvoulůžáky a jeden třílůžák, do kterých se hodláme nacpat. Fotím měsíc z balkonu. Wellcome čaj a večer s tureckými přemlouváči v hospodě, kterou kvůli nám vytvořili. Ochutené oriešky, Efes beer a útěk před neodbytným organizátorem večera. Focení s nočními dětmi.

Sobota, 1. 4. 2006 April

Cesta z Yesilova, snídaně u jezera a opět vysoké hory s kvetoucími stromy v údolích. Denizli a Pamukkale. Kopec před námi je bílý. Celý stéká bílým vápencovým povlakem do vesničky s horizontem z vysokých zasněžených skal. Po povrchu bílých hladkých usazenin cupitáme bosky v teplé vodě. Azurové misky bílých mušlí v nichž se zrcadlí nebe. Povrch je nedůvěřivě ohmatáván nohama, které odvykly chůzi bez bot. Lázně s termální vodou a vrtulový rogalista. Antické město na hřebeni kopce nevšímavě projíždíme prašnou cestou a v plánu je Nazilli, Aydin. Vše bude ale jinak. Po pár kilometrech se přede mnou ve stokilometrové rychlosti otevírá fialová plechová tlama felicie. Brzdím, zastavujeme a téměř tři hodiny se s Jakubem snažíme roztržené břicho obludy zavřít, aby bylo schopno naše auto další cesty. Kapota je pokřivená, závěsové háky vykroucené a celé usazení je nepochopitelně posunutě dozadu a musíme háky vyšroubovat, narovnat ... Moc to nejde, ale felicie se dá v Turecku opravit na cestě sekerou a větví blízkého stromu. Vše ještě jistíme drátem, aby tlama obludy zůstala propříště kontrolovaně zavřená. Kolem hoří pole a rákosí a vesničané nevšímavě projíždějí na traktorech. Nákup v Nazilli a téměř za tmy táboříme u cesty za Sultanhisarem. Hučí zde voda – tábor je nad propastí s vodopádem. Večeře u ohně. Lev v zenitu je vidět při každém pivním záklonu. Funguje to i při vinné láhvi, kterou Jakub zakoupil v Dinaru.

Coma Berenices, Jupiter a turecký měsíc, který zapadá za kopec.

Neděle, 2. 4. 2006

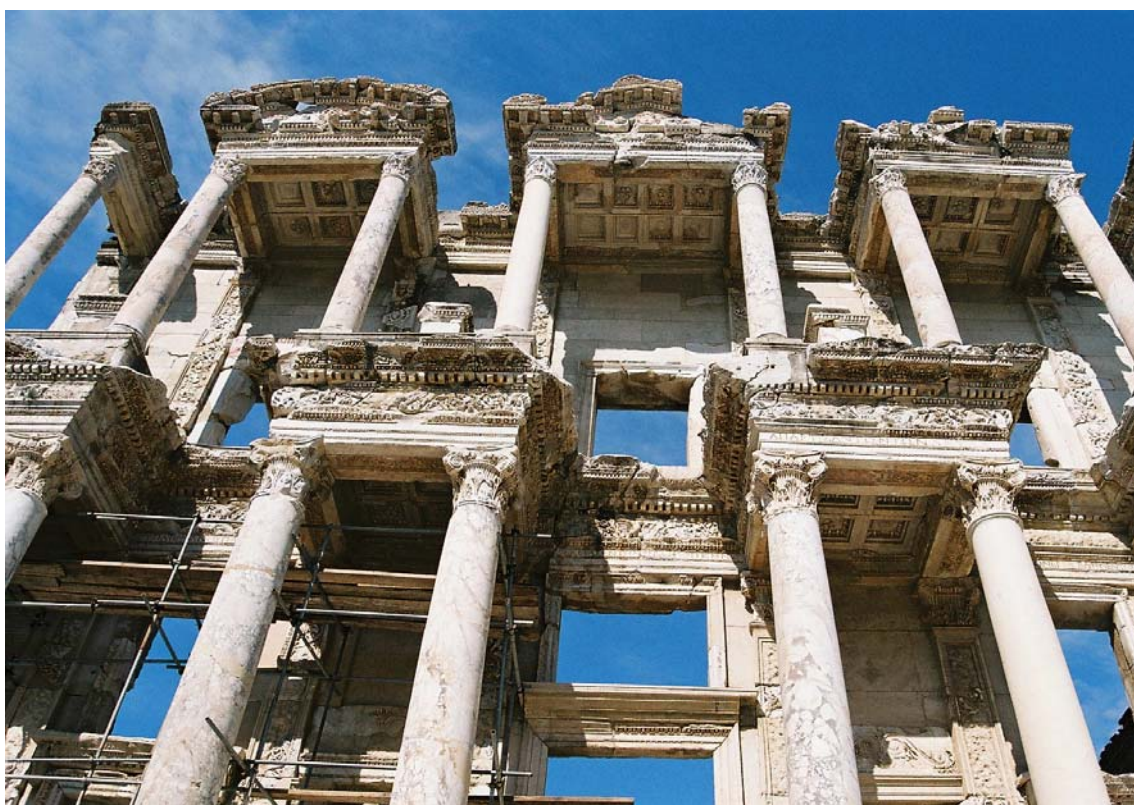
Jarní ráno výstupem na kopec olivový oslaveno jest. Topinambury. Chléb a sýr a čaj. Pastevci krav a dva projíždějící bagry dokreslují idylu ranní hygieny. Cesta na západ. Vyjevování světů Martina Heideggera. Průjezd Aydinem, nákup v Söké a pláž v Pamucaku. Slunce a palmy. Obzor vlhne v očích a větrem sílící vlny nás vyhánějící z písčného kořenomezemí. Kreslím moře. Moře je úzkým předělem mezi nebem a pískem. Vítr, slunce, palmy. Kreslím palmy. Pozoruji palmy, slunce se schovává za palmové listy a krajina oranžová a zelená. Palmy barvy mění do obrázku, který podle nich kreslím. Moře a rákosí zlátne, mravenci mizí a slunce se kolmí do moře. Západ slunce za obzorem mořské hrany v pruzích žlutooranžových mraků. Zelený záblesk je tušeným přáním.

Pondělí, 3. 4. 2006

Efez-Efesos

(V noci mezi nás vjel autobus, o kterém jsme si mysleli, že je pln cizokrajně mluvících turistů a zapěli jsme jim několik sprostých písní. Byl to výlet Slovenské astronomické společnosti a Mike s nimi navázal pivní družbu s Corgoni).

Tedy znovu Ephesos. Obří amfiteatr pro 25 tisíc platících (?) diváků. Sloupová cesta, chrámy a Celsova knihovna.

Korintské hlavice křehce odděleny od váz. Nepřehlédnutelné množství historického mramoru. Kámen rozsvícený sluncem, mezi nímž se počínají objevovat Japonci s deštničky – slunečníčky, sofistikovanou záznamovou technikou s rouškami na ústech. Nad námi pobíhají po zelených stráních černé kozy a ovce. Sloupy, hlavice, malý amfiteatr naproti Agoře a chybějící Artemidin chrám. Jsme neseni zpět k autům hlavním turistickým proudem kolem antických reliéfů a soch, které nás nebytostně nevnímají. Antika vznikla jen v našich myslích, to vše okolo je pozůstatkem světa, který nikdy nepoznám v jeho přítomnosti, stejně jako jsem přítomen v tureckém světě a není to můj svět. Čekáme na Martina ve snaze odjet a nalézt sloup zbylý po Artemidině chrámu. Po půl hodině přichází Martin, který mezitím filmoval šukající želvy. Artemidin chrám

je plný vody a žabinců. Zbyl zde jediný sloup, který je slepen z původních mramorových zbytků betonem. Sloup je vysoký a na hlavici se rozvětňuje čapí hnízdo se dvěma čápy. Fotíme se u patice, odháníme záložkoprodavače a odjíždíme k bazilice Svatého Jana Evangelisty. Nejprve však mešita s palmou uprostřed rajské zahrady, minaret jako tovární komín, dřevěné trámové stropy a uprostřed několik kupolových polí vynášených obřími rameny klenebných pasů. Vysoké kruhové pilíře bez ozdob a v nezdobené ploše stěn malá ornamentovitá okénka. Alan s Martinem si jdou prohlédnout baziliku Svatého Jana uprostřed hradeb na nejvyšším vrcholu nad městem a zbytek výletu jde vyměnit peníze a koupit nezbytné suvenýrní nesmyslnosti. Banku a suvenýrokrámy nacházíme rychle, přeskakujeme rozkopanou hlavní cestu, kobercový krám, cestou zpět piknikové odpoledne místních dětí pouštějících ve stráni draka a hrajících si na svět mezi antickými sloupy.

Večer přednáška doktora Grygara o minulém století a budoucnosti astronomie. Večeře s Corgoni a Šuldisy. Oheň živí palmové listy a platanové větve.

Úterý, 4. 4. 2006

Ráno se probouzím poštipán od komárů a v noci snad přšelo. Bryskně snídáme a odjíždíme do Bergamy. Sračce se tu dle osamělé planety říká sultánova pomsta. Sultán se mi mstí a nestíhám odjezd. Prší – cestou dostáváme SMS o radaru před vsí, ke které se blížíme. Petr i Jakub jsou zaměstnáni hovorem s policisty. Projíždíme kolem a vzápětí zastavuji v zátiší mezi traktory na návsi před surreálním květinářstvím. Pokuta celkem 307 YTL za rychlost. Následující průjezd Izmirem, městem s 2,5 miliony obyvatel, je poznamenán respektováním dopravních předpisů. Ne každá sračka se v závěru ukáže být negativní zkušeností.

Bergama – městečko pod historií na kopci. Penzion Athena je čerstvě se rozrůstající firma. Do večera pro nás podlaháři dokončí ještě jeden pokoj, abychom se všichni vešli. V ceně je ukázání díry v plotě, kterou se dostaneme na prohlídku historického města na antickém kopci bez placení vstupného. Hromady historicky osekaneho kamení. Kameny vsekane do historie. Chrámy, městské domy, mramorové sloupy a hlavice, cesta mezi dolním a horním městem. Stavby, o nichž je obtížné z hlediska účelu a využití cokoliv přesnějšího říci. Antická města byla obrovská svým rozsahem. Měla jednoduchou skladbu budov s ohledem na typologii. Vím ale, že stavební dílo lze využít

velmi rozdílně, a že z formy se dá vyčíst jen velmi málo. Mnohdy je formální stránka zavádějící a vyplyne v nepřesnou nebo i chybnou interpretaci. Při tomto průhledu do historického přítomna vyvstává přede všechny vlastnosti a významy vyjevená přítomnost a tou je cokoliv, co snese srovnání. Srovnání pochopitelné a rozumějící. Tedy velikost. Antická města jsou obrovská. Podivuhodná je ztráta a vymizení kultury jako udržování přizpůsobeného životního prostoru. Kultura antiky byla opuštěna a byla nahrazena jinými vazbami, které zanechají otisk v pozdějších stavebních dílech. Lze vůbec hodnotit a porovnávat časově nesoučasné kultury?

Po poznání Bergamského kopce, Termessa a Efesu pro mne tato otázka vymizela jako otázky dětí, které nevědí na co se ptají. Olověné nebe nás zahnalo deštěm a hromobitím do již dokončených hostelopokojů a k plánům do pokračování turecké cesty. Salátovečeře a tuborg na pokoji s výhledem ze dvorečka do minulosti všude kolem.

Středa, 5. 4. 2006

Sultán se na mne už nezlobí. Ráno snídaně na dvorku. Už neprší a medvídek, který nám večer přišel připomenout, že pod námi kvůli našemu halasu nemůže spát jeho matka, chystá snídani pro tři Izraelity, kteří asi zaplatili více než my. Dopoledne v marné snaze najít v městečku jakýkoliv obchod s něčím užitečným. Turci buď potřebují pouze boty, pozinkované kýble a motorové pily, nebo žijí někde jinde. Ještě několik krámků s použitými budíky, telefony a předměty, které by se daly srovnat se zbožím prodávaným u našich kolotočů. Jakub si nechává u místního optika implantovat nový šroubek do mechanické části své tváře.

Cesta přes Kozak, Gömec, Edremit, kolem Ezine do Canakkale. Cesta horami plnými piniových borovic, nalevo občas vykoukne moře, příroda i krajina se mění. Vše získává charakter známé Itálie či Španělska. Z Edremitu do Kycükkyu je moře někdy jen pár metrů nalevo od silnice. Evidentně zde slapové působení není příliš výrazné. Pár minut před 17. hodinou přijíždíme do Troy. Trója je podle Lonely Planet otevřena do šesti, ale osamocená planeta nemá vždy ve všem pravdu. Digitální systém již dovnitř ničeho nepustí a končíme v kempu na zahradě místního Urana. Uran je historian, Trojan, majitel hospody a obchodu a Turek, který nám vše konečně uvede na souvislou skutečností pravou míru. Vláda plná mladých odborníků vyhověla Evropské unii, srovnala ceny, čímž se vše zdražilo a jen místní vědí, kde se ještě dá žít jako dřív laciněji než pro nás, neznalce. Mnoho řečí, frází, piva a vína. Buráky a Petrův příkaz vedoucího výpravy, abychom ze slušnosti mluvili jen anglicky. Závěr večera v mlze s ruským přízvukem, Naděždou Ivanovnou a hrou na hlasitou schovávanou. Vínem jsme umyli Opela a ráno snad Troja. Uran se ráno dožaduje vyklizení zahrady, parkujeme před hospodou a Troja pěšky.

Čtvrtek, 6. 4. 2006

Devět vrstev města, které se nakupily na sebe během tisíců let. První vrstva snad vznikla před pěti tisíci lety. Homér popsal město 1250 před Kristem. Kameny, rozkvetlé stromy a jaro. Vše je mnohojazyčně vysvětleno na PMMA cedulích a zdá se být srozumitelné. Jaro kolem je ale silnější. Historie se vynořuje jen z mé mysli a vzpomínám na Machovcova Achillea, kterého jsem měl pozdravit od Vavřince. Představa Hektora vláčeného za vozem mi ale kazí černobíle pozitivní výklad dějin. Spíše se mi vyjevuje svět plný krutosti a nesmyslně vyvolaného smutku pramenícího z nedorozumění. Turci s Řeky jsou v téměř válečném stavu dodnes. Zkušenost je nesdělitelná a nepřenositelná jako kupon z šalinkarty. Trajekt přes Dardanely. Loď jako kočkopes – žádný konec – pouze dvě přídě. Metr nad hladinou všechna auta, pět metrů nad nimi lidé a o patro výš komín a dvě příďové kapitánské kabiny s mosaznými hláskami a dvěma řídicími Turky. Vítr, rackové, další lodě kolem a vůně Evropy.

Eceabat na úzkém poloostrově Geliboly Yarimadasi. Odtud je moře na obě strany a jedeme na sever. Nejprve se moři vyhýbáme uhýbáním doleva, opět jen o pár metrů. Po pár desítkách kilometrů se se Saros Körfezi rozloučíme letným pohledem na západ pod zatahující se oblohou. Je zvláštní, že příjezd k moři má v sobě vždy slavnostní očekávání a loučení s ním prožívám mnohem vlačněji. Hory na Kesan jsou jen mírnými kopci vysokými několik desítek metrů. Blížkost řecké hranice nám ozřejmí častější výskyt tureckých vojsk – tanků a bojové techniky u silnice. Častěji předjíždíme jandarmy.

Uzunköprü – nejdelší kamenný most na světě, podle kterého je pojmenováno město, jsme projeli v celé jeho délce 1,2 km. Je to mnohaoblouková stavba umožňující severní vjezd do města přes rozvodňující se řeku.

Edirne.

Nádherné evropsky turecké město ve svém centru. Po ubytování v hotelu U Tuňáka noční chůze městem. Mešity a ovce v ulicích. Hledání názorní rackové svítící křídly na střechy domů. Do barev oděná mešita je snad nejkrásnější, kterou jsem doposud viděl. Alan a Vlado byli pozváni dovnitř. Neodvažují se vstoupit – rajská zahrada se žulovými sloupy na obsidiánových patkách, které podpírá mramorový základový sokl. Sloupy nesou klenby červeného a bílého pískovce. Místy mušlový vápenec, fantasticky jednoduchá a přirozená kombinace kamenů v architektuře. Štíhlé minarety míří do nebe a nad nimi měsíc po první čtvrti. Už není tak vysoko jako včera a nevypadá turecky. Pivo v imitaci irské hospody a kuřecí kebab za osminu ceny, kterou jsme platili v turisticky atraktivních ulicích jiných měst. Uran měl pravdu říkáje o naší chůzi nesprávnými ulicemi. Únava, snad noc a spánek, zítra očekávání Evropy přes Bulharsko, Srbsko a stejně jako jsme přijeli.

Pátek, 7. 4. 2006

Podzemní snídaně – olivy, sýr, rajčata, okurky a čaj, o kterém si ponejprv myslím, že je to káva. Odjezd z Edirne v dešti. Turecké hranice mezi Kapikule a Kapitan Andrejevo. Vše je mnohem rychlejší, než před 13 dny. Pouze poslední kontrola nás vrací k předposlední budce, kterou jsme minuli a neodevzdali tam papír od auta. Míjíme Atabus slovenské expedice. Bulharsko je vojensky komisní, ale po zaplacení 6 Euro nás vpouštějí dovnitř. Bulharské cesty jsou spleené z malých kousků asfaltu a kde asfalt chybí je v zemi hluboká díra. V dešti se snažím dírák vyhýbat. Míjíme Svilengrad, Harmanli, najíždíme na dálnici a vyhýbáme se Plovdivu. Cesta je jízdou v akváriu. Všude kolem voda a všechna auta kolem nás vystřikují gejzíry vodní mlhy. Předjíždění zejména kamionů je průjezd naslepo vodním mrakem. Sjíždíme z dálnice na Calapicu (ЦАЛАПИЦА) a po zjištění, že v jediném místním obchodě, čímž je lékárna a něco podobajícího se trafikopotravinám, večeri nekoupíme, odjíždíme po děravé silnici do Pazardžiku. Voda, bahno, nsvítící auta a občas místní cikáni na vozíku taženém koněm či oslíkem celí mokří doplňují jízdu vodním světem. Pazardžik je nevhledně zanedbané město – vše je zde velmi používané až za hranici životnosti. Vše vypadá

spíše jako prostor před dohasínající průmyslovou zónou, do které se lidé netěší, ale musí tam chodit do práce. Jakoby byli sami neschopni se světem kolem sebe udělat něco pěkného. Lhostejnost k sobě samým. Ale třeba je to vše jen tím deštěm. Nákup v Bile jsem prospal. Oběd v podzemí socialistického hotelu na návsi. Jídelní lístek v bulharštině nám mnoho neřekne a z několika shromážděných žen, které snad patří k personálu, se vyloupne jedna, která hovoří rusky. Přiměje nás objednat jednotně ЖАРЕНУЮ СВИНЬЮ. Žarenaja sviňa je kousek natlučeného masa s kostí a velmi hrubé hranolky. Sviňa je protažená na žhavých drátech – vypadá zdálky jako tygra. Nic moc. V kombinaci s pepsikolou je to ale něco jiného než turecká lojovce. Nevšimavý nosič pokrmů, který vše lhostejně a neživě rozesl, stejně mrtvolně sklízí prázdné talíře. Odjezd nejprve opačným směrem, ale když nás slepá ulice na konci autobusáku vrátí zpět, nacházíme výjezd na dálnici směr Sofie. Opět voda a mraky mlhy a vodní tříště kolem kamionů. Obchvat Sofie – obrovitý okruh severním směrem, cesta místy čtyřpruhová přecházející v děravý bahnitý dvojpruh a hustá doprava. Dešťová tma šedě temné oblohy. Podobně jako z Pazardžiku do Sofie jsou i teď před námi hory, v nichž projíždíme oblohou. Mraky jsou všude kolem. Ochladilo se, pořád prší. Za chvíli zapadne slunce a my přijíždíme na srbskou hranici. Dragoman je opět komisně militantní, opět Atabus nitranskej cestovky, cestující nám mávají. Opět hodina a půl na hranicích v několika po době následujících frontách. Do Srbska vjíždíme za tmy. Pršet nepřestalo a prvním městem za hranicí je hotel Pirot v Pirotu. Je to temná stavba uprostřed města vystupující z komunistické minulosti. Tady už si nikdo na pohostinnost nehraje. 12 Euro na osobu za pokoje, ve kterých si půjčujeme probíjející infrazářič neb v prázdném hotelu se netopí. Komunisticky nabubřelý panelák mi připomenul studentská léta hotelové typologie. Prázdňě zavřená obří restaurace, ve které teče ze stropu a menší zvířena pobíhá tmou. Večeříme, píší a snad noc před posledním úsekem cesty. Snad nám nikdo do rána nepoužije auta.

Sobota, 8. 4. 2006

Odjezd z Pirotu přes Niš, Beograd, Novi Sad do Maďarska. Počasí se lepší. Neprší, jen dálniční poplatky jsou nepředvídatelně vysoké. Nezaznamenal jsem při cestě do Turecka platbu za úsek z Beogradu po Niš a teď doplácíme v Eurch. Na srbsko-maďarské hranici před Szegedem nám Maďar nechává vyskládat celé auto včetně rezervy ven. Také musím otevřít zadrátovanou kapotu. Proklepe mokrou izolaci

pokrouceného plechu a zklamaně nás propustí. Zelený mozek není funkcí národnosti. Projíždíme Szeged a míříme po 53. silnici na Kiskunmajsa místo zatmění z roku 1999. Dunaujvaros, Szekesfehervar, Győr a Blava po maďarské straně. Stejně jako v roce 1999 mně těsně před hranicemi zastavuje maďarský policajt a chce po mě peníze za rychlou jízdu. Jel jsem 70 a ne 50, jak je povoleno. Nerozumí jinak než maďarsky a i když mi sám nabídne angličtinu, tak okamžitě dodá, že anglicky neumí. Pokuta se ale může zaplatit jen složenkou a jen z maďarské pošty. Prý takový podnik mají na hranicích. Mike fotí Slunce z auta při stokilometrové rychlosti. Slunce zapadá, Mike to komentuje několika jednoduchými frázemi, které extaticky opakuje. Zbytek auta se třese víc smíchem než dírami v maďarské silnici. Pokutou jsme se zařadili do klubu a může začít druhé kolo. Kolem pusta a jasná obloha. Slunce zapadlo za obzor a zbytek dne se odehraje potmě. Projíždíme noční Győr a podél maďarských břehů Dunaje spějeme k Blavě. Mike je hysterický, když nás slovenští celníci vracejí zpět do Maďarska. Musíme použít vstup pro EU, omylem jsme podle maďarských cedulí našli přechod určený jen Slovákům a Maďarům. Propletení mezi kamiony a nalezení správné cesty domů. Nová slovenská dálniční známka a makovec od Vladovy maminky. Poslední společné fotografování a cesta přes Břeclav domů. Konec cesty za Turkem.

Neděle, 9. 4. 2006

00.15 – DOMA